

την παρακολούθηση των σχετικών διεθνών πρωτοβουλιών (εργασίες του ειδικού αντιπροσώπου των Ηνωμένων Εθνών, καθοδηγητικό πρότυπο ISO, σύστημα πιστοποίησης της διαδικασίας Κίμπερλυ). Οι δράσεις αυτές ενθάρρυνσης είναι ακόμη πιο σημαντικές δεδομένου ότι σε ορισμένες χώρες μπορούν να αποτελέσουν το πρώτο βήμα προς μία αποτελεσματική κοινωνική νομοθεσία.

Βρυξέλλες, 14 Δεκεμβρίου 2006

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδο-οικογενειακής βίας»

(2006/C 325/15)

Στις 21 Απριλίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδο-οικογενειακής βίας»

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Νοεμβρίου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. HEINISCH.

Κατά την 431^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Δεκεμβρίου 2006 (συνεδρίαση της 14^{ης} Δεκεμβρίου 2006), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 105 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η παρούσα συμπληρωματική γνωμοδότηση αναφέρεται στους ορισμούς και τις αναλύσεις της γνωμοδότησης με θέμα: «Ενδο-οικογενειακή βία σε βάρος γυναικών», η οποία εκδόθηκε από την ΕΟΚΕ στις 16 Μαρτίου 2006 και αφορούσε αποκλειστικά τη βία που ασκούν σε βάρος των γυναικών οι άνδρες σύντροφοί τους ⁽¹⁾. Η παρούσα γνωμοδότηση ασχολείται μόνο με ένα μέρος της ενδο-οικογενειακής βίας, δηλαδή με τις συνέπειές της επί των παιδιών που είναι μάρτυρες αυτής της βίας. Η άμεση βία σε βάρος των παιδιών στους κόλπους της οικογένειας, η οποία συχνά ασκείται και από γυναίκες — τις μητέρες — δεν αποτελεί το θέμα της παρούσας γνωμοδότησης. Μολονότι η ανατροφή μέσα σε ένα κλίμα σωματικής και ψυχικής βίας μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στα παιδιά, η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδο-οικογενειακής βίας εξακολουθεί να είναι περιορισμένη. Επίσης, με δεδομένο τα δικαιώματα των παιδιών σε μια ζωή χωρίς βία, και ειδικότερα σε μια ανατροφή απαλλαγμένη από βία, καθώς και το δικαίωμα στην φροντίδα και την προστασία, η εν λόγω κατάσταση δεν μπορεί πλέον να γίνεται ανεκτή.

1.2 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ καλεί επειγόντως τις προεδρίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να ασχοληθούν εντατικά με το θέμα «Τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδο-οικογενειακής βίας» στο πλαίσιο του θέματος «Ενδο-οικογενειακή βία σε βάρος γυναικών».

Η ανωτέρω έκκληση απευθύνεται στις Προεδρίες της ΕΕ και στην Επιτροπή

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ της 16.3.2006 με θέμα «Ενδο-οικογενειακή βία σε βάρος γυναικών», Εισηγήτρια: η κ. ΕΙΝΙΣΧ (ΕΕ C 110 της 9.5.2006, σελ. 89-94), σημεία 2.3.4 και 2.3.5.
URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:110:0089:0094:DE:PDF>.

2.3.9.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι ελεύθερες ζώνες εξαγωγών, οι οποίες υπάρχουν για να δημιουργήσουν ελκυστικό κλίμα για επενδύσεις, δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να λειτουργούν εκτός των ορίων που καθορίζει το εθνικό εργασιακό δίκαιο. Η εκδήλωση ενδιαφέροντος για την ΕΚΕ σε αυτές τις ζώνες δεν μπορεί να υποκαταστήσει την τήρηση του συνόλου των θεμελιωδών συμβάσεων της ΔΟΕ.

1.3 Στις 4 και 5 Απριλίου 2006, διοργανώθηκε στο Μονακό διάσκεψη με την οποία ξεκίνησε το τριετές πρόγραμμα (2006-2008) του Συμβουλίου της Ευρώπης: «Building a Europe for and with Children» (Οικοδόμηση μιας Ευρώπης για τα παιδιά, με τα παιδιά). Παράλληλα με την εκστρατεία ευαισθητοποίησης υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών, το ανωτέρω πρόγραμμα θα εστιασθεί και στο ζήτημα της προστασίας των παιδιών από τη βία. Προκειμένου να δοθεί ακόμη περισσότερη έμφαση σε αυτό το σημαντικό σχέδιο, και ιδίως στα μέσα ενημέρωσης, η ΕΟΚΕ προτείνει την ανάληψη κοινής δράσης στην οποία θα συμμετέχουν, εκτός από την ίδια: το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή των Περιφερειών και η UNICEF.

Η ανωτέρω έκκληση απευθύνεται στο Συμβούλιο της Ευρώπης, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Επιτροπή των Περιφερειών και στην UNICEF.

1.4 Μολονότι την κύρια ευθύνη για την καταπολέμηση της βίας στο οικογενειακό περιβάλλον φέρουν τα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ κρίνει, εντούτοις, αναγκαίο να χαραχθεί πανευρωπαϊκή στρατηγική, λόγω της σπουδαιότητας των δικαιωμάτων των παιδιών και επειδή τα μέτρα που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο διαφέρουν από κράτος σε κράτος.

Η πανευρωπαϊκή αυτή στρατηγική πρέπει να βασίζεται στην εκπόνηση μιας πρώτης πανευρωπαϊκής μελέτης σχετικά με τη συχνότητα και τις επιπτώσεις των φαινομένων ενδο-οικογενειακής βίας στην ανατροφή, καθώς και σχετικά με τις υφιστάμενες δυνατότητες και τις δράσεις που αναλαμβάνονται για την προστασία και υποστήριξη των παιδιών που πλήττονται έμμεσα από την ενδο-οικογενειακή βία.

Η ανωτέρω έκκληση απευθύνεται στην Επιτροπή, ΓΔ «Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις Ίσες Ευκαιρίες».

1.5 Η ενδο-οικογενειακή βία σε βάρος των παιδιών μπορεί να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά μόνο στο κατάλληλο εθνικό επίπεδο. Συνεπώς, κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να συμπεριλάβει ρητώς το θέμα «Τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδο-οικογενειακής βίας» στην εκπόνηση και εφαρμογή του εκάστοτε εθνικού σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της ενδο-οικογενειακής βίας. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ακόλουθες πτυχές:

- Έρευνες σχετικά με την συχνότητα και τον αντίκτυπο φαινομένων ενδο-οικογενειακής βίας στην ανατροφή.
- Έρευνες σχετικά με τις υφιστάμενες δυνατότητες και τις δράσεις που αναλαμβάνονται για την προστασία και την υποστήριξη των παιδιών που πλήττονται έμμεσα από την ενδο-οικογενειακή βία.
- Διασφάλιση της συνειδητοποίησης ότι τα παιδιά που πλήττονται έμμεσα από την ενδο-οικογενειακή βία συνιστούν αυθύπαρκτη ομάδα, για την οποία πρέπει να αναπτυχθούν ειδικές δράσεις υποστήριξης.
- Δικτύωση και συνεργασία όλων των μέτρων σε όλα τα πεδία δράσης, ειδικά μεταξύ των κέντρων υποδοχής κακοποιημένων γυναικών και των οργανισμών παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες από τη μια πλευρά και των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας νέων, των οικογενειακών δικαστηρίων, των κέντρων προστασίας των παιδιών και των οργανισμών παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε οικογένειες από την άλλη.
- Συνυπολογισμός της δυναμικής της ενδο-οικογενειακής βίας στις ρυθμίσεις σχετικά με τα δικαιώματα επιμέλειας και επικοινωνίας με τα τέκνα.
- Συνεκτίμηση της ιδιαίτερης κατάστασης των παιδιών κακοποιημένων μεταναστών.
- Εξασφάλιση της εκπαίδευσης και κατάρτισης όλων των αρμόδιων επαγγελματιών ομάδων και ανάπτυξη όλων των πεδίων δράσης — όπως λόγου χάρι παιδική μέριμνα και πρόνοια για τους νέους, υπηρεσίες παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης και κέντρα υποδοχής ατόμων που έχουν υποστεί βία, υπηρεσίες παρέμβασης, σχολεία, νηπιαγωγεία και ψυχαγωγικές εγκαταστάσεις, δημόσια υγεία, αστυνομία και δικαστικές αρχές — μέλημα των οποίων αποτελεί η αναγνώριση του ειδικού κινδύνου που διατρέχουν τα παιδιά στο πλαίσιο της ενδο-οικογενειακής βίας και η παροχή αποτελεσματικής βοήθειας στα ενδιαφερόμενα άτομα.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή ειδικών προληπτικών δράσεων για το θέμα «Τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδο-οικογενειακής βίας».
- Διεξαγωγή κοινωνικών εκστρατειών με στόχο τους ενδεχόμενους άμεσους μάρτυρες κρουσμάτων βίας κατά των παιδιών (γείτονες, φίλους των γονέων ή συγγενείς), προκειμένου να καταπολεμηθεί η αδιαφορία των προσώπων αυτών έναντι της βίας κατά των παιδιών.
- Ορισμός προσώπων για την ακρόαση των παιδιών και υποστήριξη από κρατικά και μη ιδρύματα, υπό την έννοια των υφιστάμενων σε πολλές χώρες διαμεσολαβητών για παιδιά ⁽³⁾.
- Τα μέτρα και σχέδια που περιλαμβάνουν τα εθνικά σχέδια δράσης πρέπει να διαδοθούν ευρύτατα στην κοινή γνώμη μέσω ενημερωτικών εκστρατειών.

Η ανωτέρω έκκληση απευθύνεται στα κράτη μέλη.

2. Αιτιολογική έκθεση

2.1 Ποιος ο σκοπός μιας συμπληρωματικής γνωμοδότησης;

2.1.1 Η παρούσα συμπληρωματική γνωμοδότηση αναφέρεται στους ορισμούς και τις αναλύσεις της γνωμοδότησης με θέμα: «Ενδο-οικογενειακή βία σε βάρος γυναικών», η οποία εκδόθηκε από την ΕΟΚΕ στις

16 Μαρτίου 2006 και αφορούσε αποκλειστικά τη βία που ασκούν σε βάρος των γυναικών οι άνδρες σύντροφοί τους. Η παρούσα γνωμοδότηση ασχολείται μόνο με ένα μέρος της ενδο-οικογενειακής βίας, δηλαδή με τις συνέπειες της ενδο-οικογενειακής βίας επί των παιδιών που είναι μάρτυρες αυτής της βίας. Η άμεση βία σε βάρος των παιδιών στους κόλπους της οικογένειας, η οποία συχνά ασκείται και από γυναίκες — τις μητέρες — δεν αποτελεί το θέμα της παρούσας γνωμοδότησης. Εμπειρικά ευρήματα καταδεικνύουν ότι, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, στις μισές τουλάχιστον περιπτώσεις ενδο-οικογενειακής βίας, τα παιδιά είναι παρόντα και ότι τα τρία τέταρτα των κακοποιημένων γυναικών που καταφεύγουν σε κέντρα υποδοχής συνοδεύονται από τα παιδιά τους ⁽³⁾. Βάσει εμπειρικών ευρημάτων και στατιστικών δεδομένων, προκύπτει σαφώς ότι η βία σε βάρος της μητέρας από τον πατέρα έχει αρνητικές συνέπειες για το παιδί, ακόμη και αν η ενδο-οικογενειακή βία δεν συνίσταται στην άσκηση άμεσης βίας σε βάρος του παιδιού. Και όμως, τα παιδιά ως έμμεσα θύματα ενδο-οικογενειακής βίας παραμένουν στο περιθώριο της κοινωνικής συνειδησης και δεν τους δίνεται ούτε κατά διάνοια η προσοχή, η βοήθεια και η υποστήριξη που χρειάζονται. Η αλλαγή αυτής της κατάστασης είναι μια επιθυμία-υπόβαθρο της παρούσας, συμπληρωματικής γνωμοδότησης, η οποία επικεντρώνεται στα «Παιδιά ως έμμεσα θύματα ενδο-οικογενειακής βίας», περιγράφοντας την ιδιαίτερη κατάστασή τους, κατονομάζοντας τα προβλήματα και υποβάλλοντας συστάσεις για τη βελτίωση της θέσης και των δικαιωμάτων αυτών των παιδιών.

2.2 Η βία κατά των παιδιών στο πλαίσιο της ενδο-οικογενειακής βίας

2.2.1 Η βία κατά των παιδιών καταγράφεται ως επί το πλείστον στο άμεσο κοινωνικό περιβάλλον, ειδικά μέσα στην οικογένεια. Στην οικογένεια, τα παιδιά διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο να γίνουν θύματα και μάρτυρες βίας: θύματα βίας των ενηλίκων, μάρτυρες φαινομένων βίας μεταξύ ενηλίκων.

2.2.2 Παρόλο που η άμεση βία σε βάρος των παιδιών μέσα στην οικογένεια ή στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον της οικογένειας — σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική κακοποίηση καθώς και παραμέληση — αναγνωρίζεται ήδη εδώ και παρά πολλά χρόνια, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και στα κράτη μέλη, ως πρόβλημα και αξιολογείται ως μια από τις σοβαρότερες παραβιάσεις των δικαιωμάτων των παιδιών, και μολονότι έχουν συναχθεί τα αντίστοιχα συμπεράσματα όσον αφορά την πρόληψη και δίωξη αυτής της μορφής βίας, η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με το ζήτημα των παιδιών ως έμμεσων θυμάτων της ενδο-οικογενειακής βίας εξακολουθεί να είναι περιορισμένη. ⁽⁴⁾

2.2.3 Η ενδο-οικογενειακή βία ορίζεται ως βία μεταξύ συντρόφων, δηλαδή ως ψυχολογική ή φυσική (και σεξουαλική) βία στο άμεσο περιβάλλον έγγαμων ή άγαμων συντρόφων. ⁽⁵⁾ Αυτή η βία ασκείται πρωτίστως από άνδρες εις βάρος γυναικών. Η πλειοψηφία των γυναικών που πλήττονται από φαινόμενα βίας είναι μητέρες. Όταν οι γυναίκες υφίστανται τη βία από το σύντροφό τους, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, τα παιδιά είτε παρευρίσκονται άμεσα είτε βρίσκονται σε απόσταση ακρόασης. ⁽⁶⁾

⁽³⁾ Βλέπε σχετικά B. Kavemann/U. Kreyszig (Hrsg.): Handbuch Kinder und häusliche Gewalt. Wiesbaden 2006.

⁽⁴⁾ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα πολυάριθμα σχέδια τα οποία έχουν χρηματοδοτηθεί και χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του προγράμματος ΔΑΦΝΗ. Μία ενημερωμένη επισκόπηση των δραστηριοτήτων του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προαγωγή των δικαιωμάτων των παιδιών ειδικά σε ό,τι αφορά την προστασία από κάθε μορφή βίας περιέχεται στην έκθεση με τίτλο *Council of Europe Actions to Promote Children's Rights to Protection from all Forms of Violence* (Δράσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προαγωγή των δικαιωμάτων των παιδιών σε ό,τι αφορά την προστασία από κάθε μορφή βίας), την οποία δημοσίευσε το 2005 το ερευνητικό κέντρο UNICEF Innocenti Research Centre.

⁽⁵⁾ Για περισσότερα στοιχεία σχετικά με τον ορισμό, την έκταση, τα αίτια και τις επιπτώσεις βλέπε την γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ενδοοικογενειακή βία εις βάρος γυναικών» (υποσημείωση 1)

⁽⁶⁾ Βλέπε σχετικά: A. Mullender/R. Morley: Children living with domestic violence. Putting men's abuse of women on the Child Care Agenda. Λονδίνο 1994.

⁽³⁾ European Network of Ombudspersons for Children (ENOC): <http://www.ombudsnet.org/>

2.2.4 Η βία σε βάρος της μητέρας είναι μια μορφή βίας σε βάρος του παιδιού. Τα παιδιά, τα οποία είναι μάρτυρες ενδο-οικογενειακής βίας και τα οποία αναγκάζονται να βιώνουν και να παρακολουθούν πως ο πατέρας, ο πατριός ή ο σύντροφος της μητέρα τους την χτυπάει και την κακοποιεί, είναι πάντοτε θύματα ψυχολογικής βίας. Μολονότι η ενδο-οικογενειακή βία δεν αποτελεί άμεση βία κατά των παιδιών, η βία σε βάρος της μητέρας βλάπτει τα παιδιά. (7)

2.2.5 Άλλωστε, μια σειρά από επιστημονικές μελέτες έχουν καταδείξει ότι φαινόμενα ενδο-οικογενειακής βίας σε βάρος των γυναικών και κακοποίησης παιδιών συχνά εκδηλώνονται στις ίδιες οικογένειες. (8) Οι άντρες που κακοποιούν τις συντρόφους τους, συχνά βιαιοπραγούν και σε βάρος των παιδιών. Οι γυναίκες θύματα της βίας, επειδή οι ίδιες ζουν σε κλίμα μόνιμης βίας, ενδέχεται με τη σειρά τους να ασκήσουν βία κατά των παιδιών τους.

2.2.6 Επιπλέον, οι κακοποιημένες γυναίκες είναι συχνά τόσο καταπονημένες, ώστε δεν είναι σε θέση να παράσχουν στα παιδιά τους την ενδεδειγμένη φροντίδα. Η έκθεση σε μακροχρόνια κακοποίηση από τους συντρόφους τους, αποστερεί πολλές γυναίκες από τη δυνατότητα να ενεργήσουν υπέρ της προστασίας των παιδιών.

2.2.7 Επομένως, η ενδο-οικογενειακή βία δεν συνιστά απλώς απειλή για τη ζωή και την ευημερία των γυναικών, αλλά επίσης υποβαθμίζει και θέτει σε κίνδυνο την ευημερία των παιδιών.

2.3 Οι επιπτώσεις της ενδο-οικογενειακής βίας στα παιδιά

2.3.1 Όταν τα παιδιά μεγαλώνουν μέσα σε ένα κλίμα σωματικής και ψυχολογικής βίας μπορεί να υφίστανται σοβαρές επιπτώσεις. Τα παιδιά — ακόμη και τα μικρά — νιώθουν τελείως αβοήθητα και εγκαταλελειμμένα απέναντι στη βία του πατέρα, του πατριού ή του συντρόφου της μητέρας τους και την αδυναμία της μητέρας, εν μέρει ωστόσο και υπεύθυνα γι' αυτό που συμβαίνει. Συχνά πιστεύουν ότι είναι τα ίδια υπεύθυνα για τη βία που ασκείται. Σε άλλες περιπτώσεις προσπαθούν να παρέμβουν και να προστατέψουν τη μητέρα, με αποτέλεσμα να γίνονται τα ίδια θύματα κακοποίησης.

2.3.2 Διάφορες μελέτες, κυρίως στον αγγλοσαξονικό χώρο, έχουν εξετάσει αυτό το πρόβλημα. (9) Παρόλο που ο αντίκτυπος για το κάθε παιδί είναι διαφορετικός, και δεν αναπτύσσουν όλα τα παιδιά διαταραχές συμπεριφοράς λόγω φαινομένων βίας και μολονότι δεν υπάρχουν εμπειρικά τεκμηριωμένα κριτήρια προκειμένου να καθοριστεί εάν και πόσο μεγάλος είναι ο κίνδυνος στην εκάστοτε περίπτωση, ωστόσο, εντοπίζονται σαφείς συνάφειες..

2.3.3 Βασικοί παράγοντες επιβάρυνσης που μπορούν να αναφερθούν είναι οι εξής: Η ζωή σε μια ατμόσφαιρα γεμάτη απειλές, ο απρόβλεπτος χαρακτήρας νέων επιθέσεων, ο φόβος για τη ζωή της μητέρας, το αίσθημα ανημπορίας που δημιουργείται σε τέτοιου είδους καταστάσεις, το αίσθημα απομόνωσης λόγω της επιβολής σιωπής απέναντι

(7) Βλέπε σχετικά: E. Peled e.a. (eds.): Ending the cycle of violence. Community response to children of battered women. Thousand Oaks, CA 1995.

(8) Βλέπε σχετικά: A. Mullender/R. Morley: Children living with domestic violence. Putting men's abuse of women on the Child Care Agenda. Λονδίνο 1994.

(9) Μια συνοπτική παρουσίαση και συγκριτική αξιολόγηση μεγάλου αριθμού σχετικών μελετών μπορείτε να βρείτε στο Jeffrey L. Edleson: Should childhood exposure to adult domestic violence be defined as child maltreatment under the law? στον ιστότοπο <http://www.mincava.umn.edu/link/documents/shouldch/shouldch.shtml>.

στο εξωτερικό περιβάλλον, ο ψυχικός διχασμός των παιδιών απέναντι στους γονείς, καθώς και η επιδείνωση της σχέσης γονέων-παιδιού.

2.3.4 Εξαιτίας αυτού, τα παιδιά μπορεί να αναπτύξουν μαζί με προβλήματα και διαταραχές συμπεριφοράς: ψυχοσωματικά συμπτώματα και ψυχικές διαταραχές όπως, χαμηλό επίπεδο αυτοεκτίμησης, υπερκινητικότητα, διαταραχές του ύπνου, μαθησιακές δυσκολίες, άγχος και επιθετικότητα, ακόμη και σκέψεις αυτοκτονίας.

2.3.5 Όταν οι θύτες δεν κακοποιούν μόνον τις συντρόφους τους, αλλά και τα παιδιά, τα αντίστοιχα συμπτώματα διαταραχών στην ανάπτυξη και οι ψυχολογικές ανωμαλίες μπορεί να είναι ακόμη πιο σοβαρά.

2.3.6 Η ανατροφή στο πλαίσιο ενδο-οικογενειακής βίας μπορεί να έχει επιπτώσεις και στη στάση των παιδιών απέναντι στο φαινόμενο της βίας, και να προκαλέσει δική τους βίαιη συμπεριφορά. Ως αποτέλεσμα της παρακολούθησης της συμπεριφοράς των γονέων ή των εκδηλώσεων βίας που βιώνουν τα ίδια, τα παιδιά μπορεί να μιμηθούν τα προβληματικά πρότυπα συμπεριφοράς των ενηλίκων. Ο λεγόμενος «κύκλος της βίας» μπορεί να έχει ως συνέπεια τα αγόρια να υιοθετήσουν το ρόλο του θύτη και τα κορίτσια το ρόλο του θύματος, με αποτέλεσμα, ως ενήλικες, να μετατραπούν τα ίδια σε θύτες και θύματα ενδο-οικογενειακής βίας.

2.3.7 Ιδιαίτερα σοβαρές φαίνεται να είναι οι επιπτώσεις στα παιδιά που βίωσαν το φόνο της μητέρας τους από το σύντροφό της ή ήταν μάρτυρες σε αυτόν.

2.4 Ανάλυση και προτάσεις της ΕΟΚΕ

2.4.1 Όταν τα παιδιά μεγαλώνουν στο πλαίσιο ενδο-οικογενειακής βίας, αυτό έχει πάντοτε άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο σε αυτά. Τα παιδιά επιβαρύνονται από πολλούς παράγοντες άγχους, οι οποίοι μπορεί να έχουν σοβαρές και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην ευημερία και τη συμπεριφορά τους.

2.4.2 Η σημασία αυτών των επιπτώσεων υποτιμήθηκε για πολύ καιρό. Μολονότι τα τελευταία χρόνια ξεκίνησε συζήτηση σχετικά με αυτό το πρόβλημα, η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης όσον αφορά τα παιδιά θύματα ενδο-οικογενειακής βίας εξακολουθεί να είναι περιορισμένη.

2.4.3 Επίσης, λαμβανομένων υπόψη των δικαιωμάτων των παιδιών σε μια ζωή χωρίς βία, ειδικά σε μια ανατροφή απαλλαγμένη από βία, και στην φροντίδα και την προστασία, η εν λόγω κατάσταση δεν μπορεί πλέον να γίνεται ανεκτή. (10)

2.4.4 Οι προτάσεις της ΕΟΚΕ επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο στους ακόλουθους τομείς:

2.4.5 Έρευνες σχετικά με την κατάσταση των παιδιών στο πλαίσιο ενδο-οικογενειακής βίας στα κράτη μέλη της ΕΕ

(10) Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία εγκρίθηκε το 1989 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και στο μεταξύ έχει κυρωθεί παγκοσμίως με την εξαίρεση δύο χωρών. Όσον αφορά την κατάσταση των «δικαιωμάτων του παιδιού» σε επίπεδο Ένωσης η Επιτροπή δημοσίευσε, τον Ιούλιο του 2006, σχετική ανακοίνωση (COM (2006) 367 τελικό). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 12/13.12.2006, με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με μία στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού», εισηγήτρια: η κ. VAN TURNHOUT.

2.4.5.1 Το εάν και σε ποια έκταση η κατάσταση των παιδιών στο πλαίσιο ενδο-οικογενειακής βίας έχει αναγνωριστεί ως πρόβλημα στα κράτη μέλη της ΕΕ και κατά πόσο έχουν ληφθεί μέτρα παρέμβασης και πρόληψης ποικίλει από το ένα κράτος στο άλλο. ⁽¹¹⁾ Αυτή είναι η κατάσταση σε επίπεδο ΕΕ, η οποία περιγράφεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ενδο-οικογενειακή βία σε βάρος γυναικών». ⁽¹²⁾

2.4.5.2 Για την επιστημονική και πολιτική συζήτηση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υφίστανται ακριβείς, ενημερωμένες γνώσεις σχετικά με τη στάση της κοινωνίας απέναντι σε αυτό το φαινόμενο της ενδο-οικογενειακής βίας, τη νομική βάση και τις προσεγγίσεις που υιοθετούνται σε ό,τι αφορά την προστασία και υποστήριξη των παιδιών, καθώς και τις δράσεις παρέμβασης και πρόληψης.

2.4.6 Υλοποίηση ερευνητικών σχεδίων σχετικά με το είδος, την έκταση και τις επιπτώσεις της ενδο-οικογενειακής βίας στα παιδιά

2.4.6.1 Στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ το ερευνητικό πεδίο «Τα παιδιά στο πλαίσιο ενδο-οικογενειακής βίας» πρέπει να χαρακτηριστεί ως «*terra incognita*». ⁽¹³⁾ Υπάρχουν μεμονωμένες μόνον μελέτες σχετικά με την κατάσταση των παιδιών που μεγαλώνουν στο πλαίσιο ενδο-οικογενειακής βίας. Επίσης, ελάχιστες είναι οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί όσον αφορά τις δυνατότητες και τους φραγμούς πρόσβασης σε βοήθεια και υποστήριξη.

2.4.6.2 Κρίνεται απαραίτητο να πραγματοποιηθούν σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ μελέτες και ερευνητικά σχέδια σχετικά με το ζήτημα των παιδιών στο πλαίσιο ενδο-οικογενειακής βίας. Προκειμένου να διασφαλιστεί η συγκρισιμότητα των μεθόδων και πορισμάτων, κρίνεται σκόπιμη και απαραίτητη η υιοθέτηση μιας συντονισμένης προσέγγισης. ⁽¹⁴⁾

2.4.7 Προώθηση της υποστήριξης των παιδιών ως έμμεσων θυμάτων ενδο-οικογενειακής βίας

2.4.7.1 Ενώ η προστασία και η υποστήριξη γυναικών, οι οποίες γίνονται θύματα ενδο-οικογενειακής βίας, έχουν βελτιωθεί σαφώς κατά τα τελευταία χρόνια, δεν υπάρχουν ακόμη αντίστοιχες δράσεις υποστήριξης για τα παιδιά αυτών των γυναικών.

2.4.7.2 Προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική υποστήριξη αυτών των παιδιών, είναι σημαντικό να διακρίνονται οι εμπειρίες που έχουν τα παιδιά ως μάρτυρες και θύματα ενδο-οικογενειακής βίας από τις εμπειρίες λόγω κακοποίησης και κακομεταχείρισής

τους από τους γονείς. Μολονότι συχνά υπάρχουν επικαλύψεις, τα παιδιά που πλήττονται έμμεσα από την ενδο-οικογενειακή βία θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως «αυτόνομα» θύματα, για τα οποία πρέπει να αναπτυχθούν ειδικές δράσεις υποστήριξης.

2.4.7.3 Στις περιπτώσεις ενδο-οικογενειακής βίας, ούτε ο κακοποιητής άνδρας αλλά ούτε η κακοποιημένη γυναίκα είναι σε θέση να αξιολογήσουν ορθά την κατάσταση των παιδιών. Για το λόγο αυτό, τα παιδιά χρειάζονται ξεχωριστή παροχή συμβουλών και την παροχή υποστήριξης από κρατικά και μη ιδρύματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ρυθμίσεις που εφαρμόζονται στη Σουηδία: Στη Σουηδία, τα παιδιά και οι νέοι έως 18 ετών απευθύνονται στον δικό τους διαμεσολαβητή («Barnombudsmannen»), ο οποίος, μεταξύ άλλων, διατηρεί τακτικές επαφές μαζί τους, και ενημερώνεται σχετικά με τις απόψεις και τις θέσεις τους. ⁽¹⁵⁾

2.4.7.4 Πολύ συχνά, οι γείτονες, οι γνωστοί των γονέων ή οι συγγενείς είναι μάρτυρες των κρουσμάτων βίας κατά των παιδιών. Εάν τα πρόσωπα αυτά επεδείκνυαν ενεργό στάση, πολλές τραγωδίες θα μπορούσαν να αποτραπούν. Ωστόσο, στην πράξη, πολύ σπάνια προσπαθούν να προσφέρουν βοήθεια στο παιδί που κακοποιείται. Για να καταπολεμηθεί η αδιαφορία αυτή, πρέπει να υπάρξει μια συνεπής προσέγγιση και να διεξαχθούν κατάλληλες ενημερωτικές εκστρατείες, οι οποίες να απελευθερώσουν, επίσης, τα θειτικά συναισθήματα των ενδεχόμενων μαρτύρων κρουσμάτων βίας.

2.4.8 Βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ της προστασίας των παιδιών και της προστασίας των γυναικών

2.4.8.1 Η προστασία των γυναικών αλλά και των παιδιών τους από την ενδο-οικογενειακή βία φαίνεται να αποτελούν αλληλένδετα θέματα. Εντούτοις υπάρχουν σημαντικές συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ της προστασίας και υποστήριξης των γυναικών και της προστασίας και υποστήριξης των παιδιών.

2.4.8.2 Τα κέντρα υποδοχής κακοποιημένων γυναικών και οι οργανισμοί παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες, από τη μια πλευρά, και οι οργανισμοί προστασίας των παιδιών και οι υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας των νέων, από την άλλη, συχνά αναπτύσσουν μια αμφιδρόμη σχέση δυσπιστίας και διατηρούν αποστάσεις μεταξύ τους.

2.4.8.3 Ωστόσο, τα εμπειρικά αποτελέσματα καταδεικνύουν σαφώς την αναγκαιότητα συνεργασίας: εάν αγνοηθούν οι απειλές και η κακοποίηση των μητέρων, οι ρυθμίσεις σχετικά με τα δικαιώματα επιμέλειας και επικοινωνίας με τα τέκνα μπορεί να εξαναγκάσουν τις γυναίκες, ακόμη και μετά το χωρισμό από τους βίαιους συντρόφους τους, να έρχονται συχνά σε επαφή μαζί τους, γεγονός που θέτει σε κίνδυνο τις γυναίκες και τα παιδιά και μπορεί να οδηγήσει σε τραυματισμό τους. ⁽¹⁶⁾

⁽¹¹⁾ Αυτό καταδεικνύουν οι διαθέσιμες εκθέσεις και πληροφορίες για την Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Δανία, τη Σουηδία και τη Γερμανία. Μια ικανοποιητική επισκόπηση σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση στη Γερμανία και σε ορισμένα άλλα κράτη μέλη περιέχεται στο εγχειρίδιο που εξέδωσαν οι Barbara Kavemann και Ulrike Kreyssig με τίτλο «Handbuch Kinder und häusliche Gewalt» (Εγχειρίδιο σχετικά με τα παιδιά και την ενδοοικογενειακή βία), Wiesbaden 2006.

⁽¹²⁾ Βλέπε σχετικά το σημείο 2.3.2 της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ με θέμα «Ενδοοικογενειακή βία εις βάρος γυναικών» (υποσημείωση 1).

⁽¹³⁾ Ακόμη και στην πρόσφατα δημοσιευθείσα έκθεση — Φεβρουάριος 2006 — με τίτλο «State of European research on the prevalence of interpersonal violence and its impact on health and human rights» δεν γίνεται καμία αναφορά σε αυτό το ζήτημα στο κεφάλαιο με θέμα «Violence against children and youth» ([http://www.cahrhv.uni-osnabrueck.de/reddot/CAHRVreportPrevalence\(1\).pdf](http://www.cahrhv.uni-osnabrueck.de/reddot/CAHRVreportPrevalence(1).pdf)).

⁽¹⁴⁾ Παραδείγματος χάρι στο πλαίσιο του προγράμματος ΔΑΦΝΗ ή μέσω ενός οργανισμού όπως το ευρωπαϊκό ερευνητικό δίκτυο «Co-ordination Action on Human Rights Violations (CAHRV)», αποστολή του οποίου είναι ο συντονισμός της έρευνας για όλες τις μορφές διαπροσωπικής βίας στις σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων και των γονέων, και το οποίο χρηματοδοτείται από το 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (βλέπε σχετικά www.cahrhv.uni-osnabrueck.de).

⁽¹⁵⁾ Βλέπε σχετικά την ομιλία του νυν διαμεσολαβητή με τίτλο «Corporal Punishment of Children», στην οποία εξετάζεται η κατάσταση των παιδιών που υπήρξαν μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας (μόνο στα αγγλικά). (http://www.bo.se/files/in_%20english,%2002publikationer,%20pdf/corporal_%20punishment_%20of_%20children060501.pdf).

Εντωμεταξύ, αυτός ο θεσμός υφίσταται και σε άλλες χώρες: βλέπε σχετικά European Network of Ombudspersons for Children (ENOC): <http://www.ombudsnat.org/>

⁽¹⁶⁾ Βλέπε λόγου χάρι σχετικά M. Hester/l. Radford: Domestic violence and child contact arrangements in England and Denmark. Bristol 1994. ποσοστό 70 % των γυναικών, τα παιδιά των οποίων διατηρούσαν επαφή με τον πατέρα, κακοποιήθηκαν εκ νέου ή/και δέχτηκαν απειλές κατά τη διάρκεια των επισκέψεων ή κατά την παράδοση των παιδιών, ακόμη και μετά ένα χρόνο χωρισμού· το 55 % των παιδιών κακοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των επισκέψεων.

2.4.8.4 Στόχο των μελλοντικών στρατηγικών και κανονιστικών ρυθμίσεων πρέπει να αποτελεί η καλή συνεργασία μεταξύ των κέντρων υποδοχής κακοποιημένων γυναικών και των οργανισμών παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες, από τη μια πλευρά, και των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας νέων, των οικογενειακών δικαστηρίων, των κέντρων προστασίας των παιδιών και των οργανισμών παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε οικογένειες, από την άλλη.

2.4.9 Περισσότερη συνεκτίμηση της δυναμικής της ενδο-οικογενειακής βίας στις ρυθμίσεις σχετικά με τα δικαιώματα επιμέλειας και επικοινωνίας με τα τέκνα.

2.4.9.1 Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ρυθμίσεις των κρατών μελών της ΕΕ όσον αφορά το δικαίωμα ανηλικών προσανατολίζονται στο πρότυπο της από κοινού και σε συνεργασία ανατροφής και στην κοινή γονική ευθύνη της μητέρας και του πατέρα για το παιδί, ακόμη και μετά το χωρισμό τους, καθώς και στην απορρέουσα προοπτική του παιδιού να έχει ανεξάρτητο δικαίωμα επικοινωνίας και με τους δύο γονείς.

2.4.9.2 Σε περιπτώσεις ενδο-οικογενειακής βίας, όπου ένας βίαιος γονέας έχει καταπατήσει, στην πλειονότητα των περιπτώσεων για μεγάλο χρονικό διάστημα, επανειλημμένα τα δικαιώματα και τα όρια της συντροφής και του παιδιού του, οι οποίοι έχουν υποστεί σωματικούς και ψυχικούς τραυματισμούς εξαιτίας του, απουσιάζουν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για το δικαίωμα ανηλικών που βασίζεται στους ανώτερους προσανατολισμούς. Αυτές οι προϋποθέσεις είναι η ύπαρξη μιας υπεύθυνης συντροφικής σχέσης που θεμελιώνεται στο σεβασμό και η ικανότητα που συνδέεται με αυτήν να γίνεται διάκριση των συγκρούσεων σε επίπεδο ζευγαριού από το γονεϊκό ρόλο.

2.4.9.3 Ως εκ τούτου, σε δικαστικές υποθέσεις σχετικά με το δικαίωμα ανηλικών πρέπει να συνυπολογίζονται περισσότερο απ' ό,τι μέχρι σήμερα οι τυπικοί κίνδυνοι που συνδέονται με την ενδο-οικογενειακή βία, ειδικότερα η υψηλή πιθανότητα ότι ο κίνδυνος άσκησης βίας δεν παύει να υφίσταται μετά το χωρισμό. Η προστασία και η ασφάλεια γυναικών και παιδιών πρέπει να συνιστούν καθοριστικές πτυχές σε οποιαδήποτε δικαστική απόφαση.

2.4.9.4 Στην στάθμιση μεταξύ των έννομων αγαθών προστασία και υποστήριξη των γυναικών, προστασία και ευημερία των παιδιών και δικαιώματα των αντρών, πρέπει να δίνεται πάντοτε προτεραιότητα στην προστασία από τη βία έναντι του δικαιώματος επικοινωνίας.

2.4.10 Ειδικές απαιτήσεις: Παιδιά κακοποιημένων μεταναστριών

2.4.10.1 Σημαντικό μέρος των περιπτώσεων ενδο-οικογενειακής βίας αφορά γυναίκες και παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο, που, εξαιτίας της απομάκρυνσης από την οικογένεια και το σύννηδες κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο δεν επιτρέπει την άσκηση βίας, καθώς και

του αβέβαιου καθεστώτος διαμονής, των περιορισμένων γλωσσικών γνώσεων και των δυσχερών βιολογικών συνθηκών στο κοινωνικό περιβάλλον τους, είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στη βία.

2.4.10.2 Αν και η ενδο-οικογενειακή βία αποτελεί ένα φαινόμενο που αφορά χωρίς εξαιρέσεις όλες τις χώρες, τους πολιτισμούς και τις κοινωνικές τάξεις, κυρίως στις κοινωνίες και τους πολιτισμούς, στους οποίους παραδοσιακά δεν αποδέχονται την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, στους οποίους οι ρόλοι των φύλων ακολουθούν αυστηρά τα στερεότυπα και στους οποίους υφίστανται πολιτιστικοί κανόνες που στηρίζουν τα δικαιώματα των ανδρών επί των γυναικών, είναι οι γυναίκες και τα παιδιά που διατρέχουν τον κίνδυνο να αποτελέσουν θύματα βίας.

2.4.10.3 Ανάλογα με το εκάστοτε καθεστώς διαμονής, η νομική κατάσταση περιορίζει τις προοπτικές δράσης. Αυτό ισχύει πρωτίστως για τις μετανάστριες και τα παιδιά τους που διαμένουν παράνομα σε μια χώρα.

2.4.10.4 Ως εκ τούτου, σε όλες τις δράσεις παρέμβασης, βοήθειας και υποστήριξης πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην κατάσταση των μεταναστριών και των παιδιών τους. Ειδικότερα, θα πρέπει να διοργανωθούν, από κοινού με τους κοινωνικούς φορείς και με τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, ειδικές εκστρατείες ενημέρωσης και προώθησης της προστασίας αυτών των ατόμων.

2.4.11 Βελτίωση της εκπαίδευσης και κατάρτισης όλων των επαγγελματικών ομάδων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενδο-οικογενειακής βίας

2.4.11.1 Για το συνυπολογισμό των συμφερόντων των παιδιών απαιτείται υψηλός επαγγελματισμός από όλες τις επαγγελματικές ομάδες και τα πεδία δράσης — όπως π.χ. παιδική μέριμνα και πρόνοια για τους νέους, υπηρεσίες παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης και κέντρα υποδοχής ατόμων που έχουν υποστεί βία, υπηρεσίες παρέμβασης, σχολεία, νηπιαγωγεία και ψυχαγωγικές εγκαταστάσεις, δημόσια υγεία, αστυνομία και δικαστικές αρχές

2.4.12 Υπογράμμιση της σημασίας της πρόληψης ενδο-οικογενειακής βίας

2.4.12.1 Όλα τα σχέδια και μέτρα που είναι κατάλληλα για την πρόληψη της ενδο-οικογενειακής βίας σε βάρος γυναικών, μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της κατάστασης των παιδιών στο πλαίσιο της ενδο-οικογενειακής βίας. ⁽¹⁷⁾

2.4.12.2 Επιπλέον, πρέπει να εφαρμοστούν ειδικές προληπτικές δράσεις για το θέμα «Τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδο-οικογενειακής βίας». Μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται η διανομή ενημερωτικού υλικού σε όλους όσοι εργάζονται στα σχετικά πεδία δράσης.

Βρυξέλλες, 14 Δεκεμβρίου 2006

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹⁷⁾ Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Ενδο-οικογενειακή βία σε βάρος γυναικών», ΕΕ C 110 της 9.5.2006, σ. 89-94.